

ZAPISNIK

s okruglog stola Nacionalnog odbora Hrvatskoga Sabora na temu "Hrvatska poljoprivreda na putu prema EU"

održanog 30. lipnja 2009. u dvorani "Ivan Mažuranić",
Trg sv. Marka 6

Predsjednica Nacionalnog odbora pozdravila je prisutne naglasivši da je ovo peti Okrugli stol na jednu od tema koje su sastavni dio pregovora, a od posebnog su interesa za hrvatsku javnost.

Predsjednik Hrvatskog sabora g. Luka Bebić pozdravio je prisutne, te naglasio da je dobro da se organiziraju ovakvi skupovi jer će tako u pregovaračkom procesu biti više elemenata za pregovore, a hrvatska javnost ima priliku pratiti i ovu fazu pregovora, te mogućnosti, očekivanja i probleme koji postoje u pojedinim područjima. Ponovio je da pozdravlja ovaj skup, posebice stoga što za područje poljoprivrede ima poseban senzibilitet. Naglasio je da se nada da će problemi koji sada postoje u pregovorima uskoro biti prevladani, te da će pregovori, kojima će u listopadu biti 4 godine od otvaranja, biti skoro dovršeni, te smatra da jednako kao što Hrvatska želi ući u Europsku uniju, da isto tako zemlje članice Unije žele Hrvatsku.

gđa. Ružica Gelo, članica pregovaračke skupine zadužena za poglavlje 11. – Poljoprivreda se u ime pregovaračkog tima zahvalila predsjednici Nacionalnog odbora na organizaciji ovog Okruglog stola. Smatra da je poljoprivreda jedna od tema i jedno od područja koje je iznimno značajno za Republiku Hrvatsku i da stoga svakako zaslužuje da bude raspravljeno na ovom Odboru. Naglasivši da će predavači detaljnije govoriti o područjima, problemima i pitanjima koja su vezana za poglavlje 11. – Poljoprivreda, željela je uvodno podcrtati tri stvari koje smatra izrazito važnima. Prva od njih je novi Zakon o poljoprivrednim potporama koji je aktualna tema koja se raspravlja i u Hrvatskom saboru, te u kojemu se Hrvatska, u prilagodbi izravnih potpora, opredijelila za postupni model. Taj zakon je tek prvi korak ka uvođenju jedinstvenog plaćanja po farmi koji se trenutačno primjenjuje u Europskoj uniji i kojega će Hrvatska biti obvezna primjenjivati nakon pristupanja u Europsku uniju, što znači da je postojeći zakon samo prvi iskorak i čim se on donese potrebno je započeti konzultacije kako bi se usmjerili u daljnju reformu potpora. Druga tema, koja je vrlo važna, a koja, po mišljenju gđe. Gelo nije dobila dovoljno prostora je politika ruralnog razvitka koja daje velike šanse svim poljoprivrednim proizvođačima da ostvare značajna sredstva potpore s kojima mogu unaprijediti konkurentnost. Ta sredstva nisu namijenjena samo očuvanju kulture i tradicije u poljoprivrednom sektoru nego mogu biti usmjerena i na poljoprivrednu proizvodnju. I treća stvar koja se možda zanemaruje, a gđa. Gelo ju je željela posebno naglasiti su zadaće koje se postavljaju pred administraciju. Vrlo često se smatra da je administracija obvezna neke stvari napraviti, no zadaće pred kojima se nalazi poljoprivredna administracija su iznimno teške, s brojnim izuzetno značajnim aktivnostima koje su vezane i za uspostavu agencije za plaćanje i za uspostavu LPIS-a i IAX sustava. Te aktivnosti zahtijevaju velik trud, ali i veliki ljudski i financijski angažman, prije svega Ministarstva poljoprivrede, ali i ostalih sektora.

Veleposlanik Češke Republike g. Karel Kühnl, predstavnik predsjedatelja EU, zahvalio se Hrvatskoj kao predstavnik zemlje koja je na kraju svojeg predsjedavanja, što je učinila sve da bi se moglo ići naprijed u pregovorima u skladu s tzv. mapom puta. Naglašava da je vidljivo da je Hrvatska imala jedan problem vezan direktno za pregovore sa jednom članicom Europske unije ali vrlo važno je da je Hrvatska napravila sve te korake koje je

trebala napraviti u Parlamentu i u Vladi, te da su poglavlja na tehničkoj razini pripremljena za otvaranje i zatvaranje. Veleposlanik Kuhnle naglašava da, iako nije stručnjak za poljoprivredu, smatra da je poljoprivreda jedno od najtežih i najzahtjevnijih poglavlja što se tiče samog sadržaja. Iako na poljoprivredu otpada relativno nizak postotak BDP-a, to je područje koje je jako važno i njegov značaj je daleko veći od samog postotka BDP-a zbog strateškog značaja koji ima za zemlju a i zbog političkog utjecaja poljoprivrede koji naposljetku proizlazi iz Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. Veleposlanik Kuhnle je naglasio da je hrvatska Vlada i hrvatska država spremna i sposobna poduzeti sve preostale korake kako bi uspješno završila pregovore Poglavlju 11. Zaključno je skupu zaželio puno uspjeha, kao i uspjeh Hrvatskoj tijekom pristupnih pregovora.

g. Franz Fischler, savjetnik Vlade Republike Hrvatske u pregovorima

zahvalio se prisutnima na pozivu na ovu važnu konferenciju o budućnosti poljoprivrednog sektora, te najavio da će u svojoj prezentaciji dati kratak pregled Zajedničke poljoprivredne politike, koja se mijenja, planiranom reformom u 2013. godini. Nadalje, govorit će o Hrvatskoj, snagama i slabostima hrvatskog poljoprivrednog sektora, a nakon toga i o potrebi za reformom. Naglasio je da će o potrebi za reformama govoriti jer je uvjeren da su reforme u poljoprivrednom sektoru u Hrvatskoj nužno potrebne bez obzira na članstvo u EU. Stoga će prvo predstaviti one elemente za koje vjeruje da su potrebni kako bi se moglo na dobar način upravljati budućnošću hrvatskog poljoprivrednog sektora, a onda je najavio da će govoriti u zadnjoj točki o pripremama za članstvo. Svoju prezentaciju započeo je opisom Zajedničke poljoprivredne politike EU. Ciljevi te politike navedeni su u sadašnjem ugovoru, i oni se neće mijenjati budućim ugovorom, tako da u određenoj mjeri još uvijek odražavaju situaciju poljoprivrednog sektora u poslijeratnoj Europi. Koncept samodostatnosti je prisutan no već se raspravlja o mogućim promjenama i daljnjim kretanjima, kao što su neka područja kao npr. održivost, koja se ne spominje u ugovoru među ciljevima poljoprivrede, isto kao niti pitanja koja su povezana s globalnim pitanjima, kao npr. kako prehraniti svijet u budućnosti i koju bi ulogu u tom kontekstu trebala imati Europa. No, još uvijek je važno da su ti ciljevi navedeni i da Europska unija pokušava svoju politiku razvijati u tom smjeru kako bi ih ispunila. G. Fischler je nastavio s temeljnim načelima Zajedničke poljoprivredne politike. Jedno od načela te politike je tržišna organizacija, a funkcija takve organizacije, bez obzira radi li se o žitaricama, mlijeku ili nekom drugom proizvodu je ciljane cijena, te intervencijska cijena koja se nalazi ispod ciljane cijene. Također postoje dvije vrste mjera. Jedna je intervencija, ako je stvarna tržišna cijena ispod intervencijske cijene, tada se s tržišta otkupljuju određene količine proizvoda tako da se cijene vrate na razumnu razinu. Uz to, zbog toga što je unutarnja cijena veća od međunarodne cijene potrebne su izvozne subvencije jer se jedino tada može izvoziti proizvod i zadržati unutarnju cijenu. To je tradicionalni koncept tržišne organizacije, no u međuvremenu se važnost ovoga koncepta smanjila u odnosu na važnost koju je imao u prošlosti i gubit će i dalje svoju važnost sa slijedećom reformom. Druga mjera su izravna plaćanja. Izravna plaćanja su sada postavljena da ih poljoprivrednici dobivaju neovisno od količine koju proizvode i odvojena su od proizvodnje. Od 2012. godine, a posebice nakon 2013. godine, cijeli sustav će se kretati u smjeru modela SAPS-a, dakle model SAPS - sustav jedinstvenog plaćanja će biti jedini preostali model u budućnosti. I u zamjenu za novac koji će dobiti poljoprivrednici oni moraju poštivati određene standarde zaštite okoliša. Postoje i neki drugi elementi koji su povezani s proizvodnjom, a postoji i provjera zdravstvenih uvjeta, dakle mora postojati obrazložena odluka Europske unije, no u budućnosti će isplate koje su povezane sa proizvodnjom, biti dozvoljene samo za krave dojlje, ovce i koze, a sva druga izravna plaćanja će nestati. Treći element sustava jedinstvenog plaćanja je ruralni razvitak i ovdje se radi o tome da se iskoristi ono što se zove pristup prema gore, drugim riječima regije države članice su gospodarice igre i one moraju razviti svoje regionalne programe koji poštuju određena načela Zajednice. Oni odlučuju koji prioritet će dati čemu, oni odlučuju o razini potpore koju će davati u različitim regijama poštujući određena načela. Postoji još jedno načelo koje se zove kohezija.

To načelo ima važnu ulogu u strukturnoj politici. To zapravo znači ništa drugo nego da se, ovisno o gospodarskoj moći određene regije, diferencira razina potpore koju dobiva. Drugim riječima, bogatije regije dobivaju manje potpore, a siromašnije više. Glavne aktivnosti su u međuvremenu regulirane u obliku onoga što se zove četiri osobine. To znači npr. da se prva osobina bavi modernizacijom poljoprivrednog sektora sa potporama za ulaganja. A druga je potpora za konkretne okolišne stvari, održavanje krajobraza, organska poljoprivreda i mnoge druge stvari. A treća je potpora ne baš specifično za ulaganje u poljoprivredu ili za obradu, nego se cilja npr. obnova sela i infrastrukturi, drugim riječima samim ruralnim zonama. I na kraju, imamo ono što se zove program za vođe. To je mali program, za inicijative i slične stvari. To je osnova sustava jedinstvenog plaćanja i onoga što će se dogoditi u budućnosti. Ono što možemo očekivati, što je vrlo vjerojatno jer za sada još ništa nije fiksno određeno, Komisija će predočiti svoje prve ideje najvjerojatnije sljedeće godine, a nakon toga će dati i svoj formalni prijedlog za reformu početkom 2011. godine. Dakle, u ovoj fazi još zapravo ne znamo točno što će se dogoditi, ali iz svih rasprava koje se odvijaju možemo pretpostaviti da će se važnost tržišne organizacije se i dalje smanjivati. Klasične intervencije neće imati više nikakvu ulogu. Europska unija je obećala i u međunarodnim pregovorima u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji da će ukinuti izvozne subvencije, te g. Fischler misli da će i države članice prihvatiti to ukidanje. Treća stvar bit će režimi proizvodnih kvota koji će isto tako završiti osobito što se tiče mliječnih proizvoda. Taj režim će prestati 2014. godine. U ovom trenutku odvija se rasprava o tome, ali još uvijek postoji ogromna većina država članica koje su za to da se postupno izbace kvote za mliječne proizvode, a postoje mnoge druge kvote za druge proizvode koje će vjerojatno postupno nestati do kraja 2012. godine. No, još uvijek postoji jedan temeljni problem, a to je da u budućnosti moramo očekivati, osobito na međunarodnim tržištima, ali isto tako i na europskim tržištima sve više promjenjivosti zbog promjene klime, zbog spekulacija, zbog promjena u potražnji i raznih drugih stvari. To znači da ćemo češće vidjeti oscilacije u cijenama poljoprivrednih proizvoda, a istovremeno ćemo postupno ukidati elemente iz prošlosti s kojima je Europska unija pokušala izbjeći prevelike oscilacije cijena. Dakle, stoga se postavlja pitanje hoće li postojati neka alternativa. To je u ovom trenutku potpuno otvoreno. Odvijaju se rasprave o, na primjer, sustavu naprednog osiguranja osobito protiv klimatskih katastrofa, vremenskih nepogoda, odvijaju se rasprave o tome mogu li se buduća tržišta koristiti na burzama kako bi se stabilizirala tržišta. No, kako sada stvari stoje još ništa nije čvrsto određeno. Sličan problem postoji sa izvozom. Ako izvozne subvencije više ne postoje, ali s druge strane je potpuno jasno da kako Europljani žele prodavati više proizvoda na tržištu moraju ih prodavati izvan Europe, jer unutar Europe su sva tržišta već zasićena, te na tom tržištu više neće biti povećanja potrošnje. Stoga se postavlja pitanje možemo li nešto učiniti u smislu promicanja izvoza, ali u ovom trenutku to je još uvijek sve otvoreno. Dakle, sljedeća stvar su zapravo promjene isplata poljoprivrednicima, pri čemu će budući model uglavnom biti sustav jedinstvenog plaćanja. Što se tiče ruralnog razvoja, svi su za nastavak te politike i g. Fischler smatra da se može očekivati da će se ta politika ojačati, biti proširena, te imati veću ulogu u budućnosti. U nastavku izlaganja g. Fischler se osvrnuo na stanje poljoprivrede u Hrvatskoj, iznijevši mišljenje o tome kako vidi hrvatski poljoprivredni sektor. Po njegovom mišljenju hrvatski poljoprivredni sektor u osnovi ima povoljan prirodan okoliš za proizvodnju. Nije visoko industrijaliziran u usporedbi s drugim dijelovima Europe, pa je stoga imidž proizvoda prilično dobar i izvan Hrvatske. Postoje i neki konkurentni sektori, kao npr. sektor vina, proizvodnja šećerne repe, proizvodnja nekog voća i povrća, maslina itd. S obzirom da, jasno, poljoprivrednici obično ne šalju svoje proizvode na tržište potrošačima, prvo je potrebno određeno procesuiranje, određena obrada pa su neke prehrambene industrije konkurentne u odnosu na neke dijelove Europe. I to je tako često zato što one i izvoze. G. Fischler smatra i da je hrvatsko domaće tržište snažno te da postoje dobre prilike za izravno tržište, izravni marketing, posebno u regijama kao što je Dalmacija i druge turističke zone, gdje bi se, po njegovom mišljenju, mogao taj marketing povećati i bolje iskoristiti priliku. Potrošačke cijene nisu jako niske u usporedbi sa prosjekom Europske unije, a koriste se i značajna

proračunska sredstva za podupiranje poljoprivrednog sektora. Što se tiče slabosti, tu je izostanak modernizacije u lancu hrane. Dakle, ne samo na razini poljoprivrednog gospodarstva, nego i na razini procesuiranja obrade hrane, prehrambene industrije i tu je potrebna veća modernizacija. Osim toga, g. Fischler smatra da postoji uistinu prevelik broj shema potpore, tako da se pita da li u ministarstvima postoji i jedan državni službenik koji bi mogao navesti sve sheme potpore. Ukupno ih postoji preko 200, te g. Fischler smatra da je u tome potrebno pojednostavljenje. Djelomično te sheme potpore nisu uvijek ciljane, a koji puta i nisu jako transparentne, te stoga g. Fischler misli da, ako se ukupno izračuna kamo ide novac od poljoprivrednih potpora, velik dio ide većim farmama, odnosno većim poljoprivrednim gospodarstvima. Nadalje, smatra da je jedna od najvećih slabosti slabo poljoprivredno obrazovanje običnog poljoprivrednika. Iako postoje i tehničke škole i poljoprivredni fakultet, zapravo ne postoji pravi obrazovni sustav ili sustav savjetovanja, pružanje savjetodavnih usluga. To je temeljni problem, temeljni nedostatak, a tek potom ruralni razvitak. No ovdje se mora biti oprezan, jer se po mišljenju g. Fischlera vrlo često u unutarnjem pravnom jeziku koriste izrazi koji se koriste i u Europskoj uniji, ali na drugačiji način. Dakle, u smislu izlaganja g. Fischlera, kad se govori o ruralnom razvitku, govori se o tumačenju ruralnog razvitka kako se on tumači u Europskoj uniji - ono značenje koje mu daje Europska unija. Prema mišljenju g. Fischlera ispravno je što Hrvatska planira donijeti jedan novi zakon. Zaključno, g. Fischler misli da postoji puno slabosti u sustavu socijalnog osiguranja, osobito u mirovinskom sustavu za poljoprivrednike te na kraju, ali ne manje važno, postoje ozbiljni nedostaci u administraciji, dakle unutarnje reforme u Ministarstvu su potrebne. G. Fischler smatra da je hitno potrebno provesti reformu u ovom sektoru, što bi uključivalo i jasnije definiranje ciljeva poljoprivredne politike i politike ruralnog razvitka, jer samo ako postoje definirani ciljevi može se ocijeniti da li su oni ostvareni. Međutim, ako ciljevi nisu jasni, onda nikada, prema mišljenju g. Fischlera, niti kao Sabor nećemo biti u poziciji da procijenimo situaciju ili da kažemo Vladi slažemo li se s nekom mjerom ili ne. A osim toga, potrebno je provesti reviziju sustava potpore kako bi potpore bile ciljane, transparentne, izbalansirane, te u skladu s međunarodnim zahtjevima, pri čemu g. Fischler naglašava da ne govori samo o zahtjevima Europske unije, jer mnogi od sustava potpora nisu u skladu niti s pravilima Svjetske trgovinske organizacije. Dakle, bez obzira da li je Hrvatska članica Europske unije ili ne, nužno je uvesti promjene u sustavu potpora. Osim toga potrebna je pravna osnova za programe koji će biti decentralizirani - programe ruralnog razvitka, te je nužno raditi na razvitku sustava obrazovanja običnih poljoprivrednika i sustavu savjetodavnih službi. Po mišljenju g. Fischlera sve je to apsolutno nužno bez obzira na članstvo u Europskoj uniji, a napominje da, ako smo zainteresirani postati članicom Europske unije, u tom slučaju potrebno je provesti neke hitne mjere i pripreme. G. Fischler smatra da, kao prvo, ne bi imalo smisla razmišljati o modelima izravnih plaćanja različitim od sustava jedinstvenog plaćanja (SPS) koji postoji u Europskoj uniji jer to je budućnost Europske unije i omogućit će maksimalnu diferencijaciju razina potpora i diferencijaciju ovisno o različitim regijama u zemlji, te isto tako između ratarskih površina, obradivih površina i drugih poljoprivrednih površina te će omogućiti veću fleksibilnost. Po mišljenju g. Fischlera, ovaj model bi bio najprikladniji za Hrvatsku. G. Fischler je naglasio da u potpunosti podržava ono što Hrvatska nastoji učiniti u pregovorima, dobiti prijelazna razdoblja. Međutim, napominje da nećemo biti uspješni ukoliko će se tražiti previše prijelaznih razdoblja. Stoga smatra da je od ključnog značaja da svoje zahtjeve za prijelaznim razdobljima ograničimo na minimum, te da ta prijelazna razdoblja budu što kraća. Pri tome g. Fischler smatra da je najvažnije boriti se za tzv. financijsku omotnicu, a napominje da se nećemo moći boriti za maksimum u financijskoj omotnici ukoliko istodobno budemo tražili prijelazno razdoblje za sve, jer će u tom slučaju EU reći da se moramo odlučiti što želimo – maksimalnu financijsku potporu ili prijelazno razdoblje, no ne može se dobiti oboje. G. Fischler smatra da je za budućnost daleko važnije dobiti potrebna financijska sredstva kako bi se mogao podupirati razvoj ovog sektora, te smatra da to trebamo učiniti i u sklopu svoje pregovaračke strategije. Nastavno je g. Fischler govorio i o administrativnim pitanjima, što je prema njegovom mišljenju područje u

kojemu u ovom trenutku postoje određeni nedostaci i slabosti jer pripreme koje se ovdje provode zaostaju za onom razinom koja je potrebna, posebno kada se govori o informacijskom sustavu, funkcioniranju Agencije za plaćanja, što je stvarno hitno jer je potrebno određeno vrijeme da bi se te stvari provele kako treba. G. Fischler smatra da ne možemo imati dobar sustav zemljopisnog informiranja za nekoliko mjeseci, već za taj posao treba nekoliko godina. Ali, ako se ne krene na vrijeme, g. Fischler upozorava da nećemo dobiti niti jedan euro da krenemo u tom smjeru i dovršimo posao. Stoga je potrebno poduzeti hitne mjere i to je potrebno učiniti odmah. Potrebno je surađivati sa drugim zemljama, tražiti od njih stručnu tehničku pomoć, potporu. Ali važno je imati potpuno jasno definirane ciljeve i isto tako definirane rokove. I bitno je poštivati te rokove, a ne prekoračivati. Osim toga potrebno je također imati sustav za područja s težim uvjetima gospodarenja. Jer po mišljenju g. Fischlera za Hrvatsku je i to jedna mogućnost gdje može pružati ciljane potpora poljoprivrednicima u brdskim, planinskim područjima, na otocima, dakle na područjima težim uvjetima gospodarenja na kojima su poljoprivrednici suočeni s posebnim poteškoćama.

g. Krešimir Kuterovac, državni tajnik u Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja najavio je da će na ovom Okruglom stolu pokušati iznijeti aktivnosti oko promjene Zakona o potporama, te o ostalim aktivnostima na kojima se radi na pristupanju i usklađivanju poljoprivrede Europskoj uniji. Za novi Zakon o potporama predviđeno je donošenje po hitnom postupku, a Zakon se djelomično usklađuje sa praksom Europske unije. Postojeći zakon nije bio u skladu s europskom legislativom i stoga je odlučeno da se izradi novi zakon koji je prijelazno rješenje, i koji se odnosi na dvije godine 2009. i 2010. godinu, budući da se 2011. godine očekuje ulazak u Europsku uniju. Na izradi ovog zakona sudjelovalo je povjerenstvo sastavljeno od 80 predstavnika različitih tvrtki i poljoprivrednih proizvođača, te stručnjaka, a sudjelovali su i gospodin Legras i gospodin Fischler, a Zakon je prošao konzultacije i u Europskoj komisiji, te stoga g. Kuterovac smatra da je on dobra polazna osnova, dovoljna za tranzicijsko razdoblje u 2009. i 2010. godini. Novi sustav potpore u sektoru poljoprivrede slijedi koncept poljoprivredne politike, mjera tržišne cjenovne politike i ruralnoga razvoja. U pripremi je i Zakon o uređenju tržišta i prijedlog izmjene Zakona o poljoprivredi. Novim zakonom izravna plaćanja utvrđena su za 2009. i 2010. godinu, a 2011. se očekuje primjena europskog zakona, onakvog kakav će biti rezultat pregovora s Europskom unijom. Glavni cilj donošenja novog Zakona je usklađivanje sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom. Zakonom se rješava prijelazno razdoblje, a što se tiče hrvatske poljoprivredne politike, ona treba riješiti poljoprivredu u dijelu konkurentnosti, standarda kakvoće, sigurnosti hrane, te drugačijih uvjeta koji su vezani za potporu sektora poljoprivrede. Prilagodbu domaćih potpora poljoprivrede, odnosno donošenje ovog Zakona je neformalno mjerilo u poglavlju 11. od strane Europske komisije. Europska povjerenica za poljoprivredu koja je neki dan posjetila Hrvatsku, naglasila je da je ovaj zakon vrlo važan i da se po ovom zakonu se vide želje i naponi Republike Hrvatske za što kvalitetniju pripremu za Europsku uniju. Iz dosadašnjih podataka vidljivo je da se ukupne potpore dosta povećavaju, sa 2,72 milijarde do ove godine na 4,13 milijardi kuna u proračunu. Od toga je 3,3 milijarde namijenjenih za provedbu mjera tržišta na cjenovnoj politici i politici ruralnog razvoja. Vezano uz novine u Zakonu vezane uz izravna plaćanja, treba reći da se kroz ovaj zakon definiralo koji su opći uvjeti koji se moraju ostvariti kako bi mogli primjenjivati i koristiti novac iz fondova Europske komisije u budućnosti. To je prvenstveno uspostava Agencije za plaćanje, uspostava integralnog administrativnog kontrolnog sustava. Mora se uspostaviti višestruka sukladnost i savjetovanje naših poljoprivrednih proizvođača, odnosno obveza je proizvođača da se poljoprivredom u budućnosti bave pod određenim uvjetima. Agencija mora biti akreditirana od strane Europske komisije i na taj način odobrena za plaćanja u Europskoj uniji. A za sve to je potrebno imati integralni administrativni kontrolni sustav, odnosno skup procedura i mjera koje u sebi sadržavaju upisnik poljoprivrednih gospodarstava, geoinformacijski sustav i identifikaciju poljoprivrednog zemljišta, sustav identifikacije, registracije životinja, administrativnu kontrolu zahtijeva, te inspekcijsku kontrolu korisnika na

terenu. Novina je u tome što će korisnici moći ostvariti pravo na izravna plaćanja samo uz poštivanje pravila višestruke sukladnosti. Znači, poljoprivredni proizvođači morat će prema ovim pravilima i dokazati da ispunjavaju uvjete i da se bave poljoprivrednom proizvodnjom sukladno pravilima dobre poljoprivredne i okolišne prakse, sukladno općim standardima zaštite okoliša, sigurnosti hrane, zdravlja životinja, biljaka i naravno dobrobiti životinja. Vezano uz izravna plaćanja, ona su definirana ukupnom financijskom omotnicom koja proizlazi iz proračunskog okvira koji Ministarstvo poljoprivrede dobije za direktna plaćanja. Ukupna financijska omotnica će odrediti točne iznose za svako pojedinačno plaćanje što znači da, ukoliko unutar proračunske godine postoji više prijava od financijskih sredstava, iznosi koji su namijenjeni za pojedinačna plaćanja biti će umanjeni. Zakonom se mijenja dosadašnja struktura plaćanja u biljnoj proizvodnji, uvodi se osnovno plaćanje po površini za livade, pašnjake i ostalo korištenje. Također, ova plaćanja su gotovo sasvim usklađena sa izravnim plaćanjem u sklopu regionalnog modela jedinstvenog plaćanja unutar Europske unije. Osim jedinstvenog plaćanja po hektaru postoje proizvodno vezana plaćanja po površini, po jedinici proizvoda ali ta plaćanja, kao što je to prethodno naglasio g. Fischler, neće se moći primjenjivati u Europskoj uniji u postojećem obliku. Što se tiče strukture plaćanja u stočarstvu izravna plaćanja se diferenciraju se na proizvodno vezana plaćanja koja će se moći zadržati nakon ulaska u Europsku uniju, to su krave dojilje, ovce i koze i proizvodno vezana plaćanja u prijelaznom razdoblju znači 2009., 2010. koja se također neće moći primjenjivati unutar Europske unije. Kako bi se poljoprivrednicima moglo pokazati što se dešava i koje su novine, razlike između staroga i novoga zakona pripremljeno je nekoliko simulacija na stvarnim primjerima uz pretpostavke da je sto postotni iznos jediničnih izravnih plaćanja i bez primjene mehanizma modulacije. Naravno da unutar izmjena ovoga zakona postoje i dobitnici i gubitnici, ali upravo je i namjera bila da se kroz naznake u ovom zakonu pokaže poljoprivrednicima kojim smjerom trebaju ići kako bi se i u dijelu potpora što prije prilagodilo ulasku Hrvatske u Europsku uniju. Zakon govori u velikom dijelu o ruralnom razvoju i kroz ruralni razvoj postoje tri osnovne skupine mjera. To su mjere za poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora, mjere za očuvanje, unapređenje okoliša, krajobraza, mjere za poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima, diversifikacija ruralnog gospodarstva. Ranije je rečeno da su mjere ruralnog razvoja i politika ruralnog razvoja jedna od glavnih mjera kojima će se također u budućnosti Europska unija služiti u upravljanju svojom poljoprivrednom politikom. Ono što se danas, nakon donošenja Zakona radi, je izbor mjera koje ćemo se koristiti u toku narednoga razdoblja, a prema predviđanjima najveći dio sredstava koristit će se za investicije u poljoprivredu, investicije u preradu poljoprivrednih proizvoda, infrastrukturne investicije, investicije u osnivanje proizvođačkih organizacija, potpore na područjima s težim uvjetima gospodarenja, poljoprivredno-okolišne mjere, diversifikaciju djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima, osnovnu infrastrukturu. G. Kuterovac naglašava da će se u narednom razdoblju koncentrirati na provedbu mjera ruralnog razvoja, a kako bi se to moglo, moraju se definirati područja s težim uvjetima gospodarenja i izraditi nacionalni program ruralnoga razvoja čija izrada je u tijeku. Osim zakonskog okvira vrlo važan dio je institucionalno usklađivanje a to je prvenstveno uspostava Agencije za plaćanja koja je osnovana zakonom i u toku je integracija Ureda državne uprave, 21 regionalni ured postaje sastavni dio Agencije za plaćanja, transformira se jedan dio ureda u Hrvatsku poljoprivrednu agenciju, te se tako dobivaju dvije institucije koje će biti u budućnosti ključne u provedbi mjera zajedničke poljoprivredne politike odnosno plaćanja prema poljoprivrednim proizvođačima. U tijeku je i akreditacija IPARD mjera unutar Agencije za plaćanja. Agencija za plaćanja slijedeći tjedan pokreće i intenzivnu kampanju, vezanu za sustav LPIS koji će omogućiti korištenje IAX procedura. LPIS sustavom se putem ortofoto snimaka snimaju sve zemljišne čestice i putem katastra, digitalnih katastarskih mapa uspoređuju sa stanjem u katastru. Svaki poljoprivrednik dolazi u urede, prepoznaje svoje čestice, pa će u budućnosti osnova za plaćanje potpora u Europskoj uniji i za kontrolu na terenu biti LPIS sustav. Također, unutar Agencije za plaćanje intenzivno se razvija sustav kontrole tzv. IAX gdje su razvijene opće procedure metodologije, razvijen je software i na

pilot lokacijama se provode određene aktivnosti. Agencija za plaćanja prema Europskoj komisiji ima i svoju dinamiku aktivnosti, ona se mora pripremiti za akreditaciju do 2010. godine. To je konačni datum gdje bi u toku sljedeće godine morali izvršiti sve pripreme za akreditaciju agencije. Ono što će poljoprivrednike najviše zanimati i gdje će se oni morati najviše prilagođavati to su pravila poljoprivredne proizvodnje sadržane u sklopu mjera višestruke sukladnosti. Kako bi poljoprivredne proizvođače informirali, kako bi ih educirali po novom zakonu predviđa se uspostava sustava savjetovanja poljoprivrednih proizvođača koji će biti obavezni najmanje jedan put godišnje proći edukaciju gdje će biti upoznati sa pravilima i sa uvjetima kojih se moraju pridržavati u toku poljoprivredne proizvodnje kako bi ostvarili prava na plaćanja unutar Europske unije. G. Kuterovac zaključuje da je uloženi veliki napor u Ministarstvu poljoprivrede, kako u dijelu izrade zakonske legislative, tako i u dijelu institucionalne prilagodbe, što nije jednostavno, budući da je vrlo mnogo tih aktivnosti i svi se, u koordinaciji sa Europskom komisijom se moramo truditi da to bude što kvalitetnije i što bolje. Osim institucionalne prilagodbe očekuje nas i prilagodba poljoprivrednih proizvođača koji će se morati educirati u dijelu pravila proizvodnje i gdje očekujemo da kroz tranzicijski period od dvije godine zajednički s njima intenzivno napravimo taj napor i da u Europsku uniju uđemo što je moguće spremniji i u dijelu institucija ali i u dijelu naše poljoprivredne proizvodnje. G. Kuterovac naglašava da iz je iz našega iskustva, te iskustva europskih zemalja koje su ušle u Europsku uniju vidljivo je da je to moguće ali naravno svatko u svom dijelu mora odraditi svoj dio posla. Stoga je pozvao poljoprivredne proizvođače da se zajednički intenzivno kreću u ove dvije godine i ispune zahtjevi koji se pred nas postavljaju.

Voditelj Odjela za proširenje u Općoj upravi za poljoprivredu Europske komisije g. Dušan Chrenek naglasio je da je poljoprivredni sektor vrlo važan ne samo u Hrvatskoj nego i u svim zemljama Europske unije, a pripremiti se za pristup zaista je težak posao i potrebno je donijeti puno teških odluka koje uključuju puno sektora. U prethodnim proširenjima poljoprivrednici su zaista imali koristi od pristupanja Europskoj uniji, te se nada da će to biti tako i sa Hrvatskom. Najavio je da će ukratko opisati dva stupa Zajedničke poljoprivredne politike, objasniti prvi stup, izravna plaćanja i tržišne mjere u administraciji plaćanja, te ukazati i na važnost drugog stupa – ruralnog razvitka i opisati neke moguće buduće događaje, te podcrtati prioritete zadatke za prilagodbu. Naglasio je da mu je zadatak danas teži jer govori nakon oca sadašnje poljoprivredne politike, bivšeg povjerenika Fischlera. Zajednička poljoprivredna politika ima dva stupa. Prvi stup se tiče organizacije zajedničkog tržišta a obuhvaća sve sektore, npr. šećer, vino, žitarice, meso. A vrlo važan element prvog stupa su izravna plaćanja koja su odvojena od proizvodnje i na njih se odnosi višestruka suglasnost. Drugi stup je politika ruralnog razvitka, to je novija politika ali se razvija i dobiva sve više važnosti u sadašnjoj Zajedničkoj poljoprivrednoj politici. Dakle, govori dr o multifunkcionalnoj poljoprivredi koja ne uključuje samo proizvodnju hrane nego koja se brine i o okolišu, krajobrazu, o promicanju ruralnih područja. Glavni koncepti sadašnje Zajedničke poljoprivredne politike su sljedeći; prvo odvajanje, a zatim višestruka sukladnost, modulacija i financijska omotnica. Odvajanje znači da izravna potpora farmerima nije povezana sa proizvodnjom. Poljoprivrednici mogu birati što će proizvoditi i na taj način se osnažuje tržišno usmjerenje. Kako bi dobili izravna plaćanja poljoprivrednici se moraju pridržavati standarda višestruke sukladnosti kako bi poštovali standarde Europske unije koji se odnose na ekološke uvjete, uvjete dobre poljoprivredne proizvodnje, zdravlja biljaka i životinja, ekologije i dobrobiti životinja. Modulacija jamči bolju ravnotežu potpora između dva stupa. Obvezatna modulacija je bila 5% proteklih godina, a sada se radi revizija zajedničke poljoprivredne proizvodnje kojom se uspostavila daljnja modulacija koja počinje ove godine, dodatnih 2%. 2012. godine postići će se 10% obvezatne modulacije, a na velike farme će se odnositi progresivna modulacija i sva plaćanja, oko 300 tisuća eura, bit će podložna toj progresivnoj modulaciji i smanjit će se za 4%. Financijska stega znači strogu financijsku kontrolu troškova. Isplate imaju stroge financijske uvjete, a ovisno o financijskoj situaciji moguće je i smanjiti izravna plaćanja. Postoji nekoliko sustava potpora. Glavni sustav je

odvojen, sustavi potpore odvojeni od prihoda, dakle to je sustav jedinstvenog plaćanja. Iznimno, plaćanja koja su povezana sa onima koji imaju pravo na njih, a u novim državama članicama, osim u Sloveniji i Malti, postoji sustav pojednostavljenih plaćanja koji se zove SAPS. Još postoje i druge sheme, npr. shema potpore koja je ograničena i biti će samo za krave dojilje, za ovce i za koze. Postoji mogućnost imati specifičnu potporu za neka ekološka pitanja, za dobrobit životinja, za poboljšanje kvalitete i marketinga proizvoda, a isto kako bi se poduprlo upravljanje rizikom i osiguranje planova osiguranja i međusobnih fondova. Jako važan dio prvog stupa je organizacija zajedničkog tržišta. Ona uključuje unutarnje tržište, dakle javne intervencije, privatne pohrane, posebne mjere intervencije i kvote za proizvodnju. Ona uređuje i trgovinu sa trećim zemljama, uključujući licence, uvozne carine, tarifne kvote. Europska unija će do 2013. ukinuti izvozne povrate, refundiranje. Kako bi distribuirali izravna plaćanja potrebno je imati odgovarajuće administrativne sustave, jer je s ovim sustavom nemoguće upravljati izravnim plaćanjima. Najvažniji dio je integrirani sustav administracije i kontrole IAC. On jamči da se isplate vrše pravilno, ograničava rizik od pogrešaka ili nepravilnih izdataka. Sastoji se od više dijelova, od kompjuterizirane baze podataka, sustava identifikacije za poljoprivredne čestice, poljoprivrednike i životinje, sustav zahtjeva za pružanje pomoći i sustav za one koji imaju pravilne isplate. Propisi također predviđaju uspostavljanje agencije za plaćanje. Jako važan dio zajedničke poljoprivredne politike je politika ruralnog razvitka. Ova politika će i dalje biti osnaživana u budućnosti jer to je nešto o čemu Hrvatska treba voditi računa kako bi se bolje pripremila za provedbu te politike jer će svakako u budućnosti, nakon pristupanja, Hrvatska imati na raspolaganju velika sredstva za ruralni razvitak. Postoje četiri osobine u politici ruralnog razvitka. Kako bi se povećala konkurentnost europske poljoprivrede, kako bi se zaštitio okoliš i ruralna područja, kako bi se osigurao razvoj ruralnih zajednica i poduprle lokalne skupine koje djeluju i lokalne aktivnosti općenito. Nedavno je u zdravstvenoj provjeri Europska unija identificirala nove izazove kojima se treba baviti u okviru politike ruralnog razvitka, promjena klime, bioenergija, upravljanje vodom, bioraznolikost i mjere koje prate proizvodnju mlijeka kako bi pomogli farmerima da se prilagode uklanjanju ili ukidanju kvota za mlijeko. Kako bismo imali sredstva za te mjere Europska unija je odlučila modulirati, prebaciti sredstva iz izravnih plaćanja iz prvog stupa u drugi stup. Nedavno je također Europsko vijeće odlučilo pomoći ruralnim zajednicama da se bolje razvijaju i da imaju sredstva, da se nose sa novim izazovima i to su nazvali paket gospodarskog oporavka i države članice Europske unije dale su više od jedne milijarde eura kako bi se nosili s tim izazovima, ali isto tako kako bi distribuirali širokopojasni Internet u ruralna područja. Ostali ključni elementi Zajedničke poljoprivredne politike su sljedeći; svaka država članica mora uspostaviti podatkovnu mrežu za računovodstvo na farmama, odnosno sustav poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka. Taj sustav je važan za nove prijedloge, za praćenje poljoprivredne politike, a isto je važno imati i dobar sustav poljoprivredne statistike kako bi se razvila zaštita oznake zemljopisnog podrijetla. Europska unija poznata je po proizvodima visoke kvalitete i na svjetskim tržištima se natječe sa gotovim poljoprivrednim proizvodima, sa onim proizvodima koji imaju veću dodanu vrijednost i za to postoji nekoliko shema. Štiti se oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla. Europska unija ima nekoliko registara za vino, za žestoka pića i za ostalu hranu. U prilagodbi je potrebno osigurati pravilne marketinške standarde i promicati organsku poljoprivredu. Već sada nekoliko mjeseci nakon usvajanja prilagodbi koje su nedavno izvršene u sklopu revizije, odnosno tzv. provjere zdravstvenog stanja Zajedničke poljoprivredne politike pokrenuti su novi razgovori i diskusije o Zajedničkoj poljoprivrednoj politici nakon 2013. Glavna pitanja su: konkurentnost, rješavanje pitanja oscilacija na tržištu, podržavanje istraživanja, inovacija, zaštita okoliša, zaštita krajobraza, a isto tako bavimo se novim izazovima koji proizlaze iz klimatskih promjena i područja energetike i biološke raznolikosti. Još uvijek nije jasno što je to što će Europska komisija predložiti i što je ono što će države članice na koncu prihvatiti. Mnogi smatraju da se trebaju zadržati izvanredna plaćanja u sklopu zajedničke poljoprivredne politike kako bi poljoprivrednici imali određenu sigurnosnu mrežu i znali da mogu zadržati proizvodnju koju imaju. A isto tako na taj način osiguravamo određene

socijalne pogodnosti i koristi što se tiče zaštite okoliša i krajobraza. Zajednička poljoprivredna politika treba se više baviti pitanjima zaštite okoliša, sigurnosti hrane i kvalitetom proizvodnje. Sva ta pitanja trebaju biti transparentna i trenutačno je Europska unija pokrenula objavljivanje korisnika tako da je uvedena transparentnost, a poljoprivrednici na taj način mogu biti sigurni da će dobiti potpore na koje imaju pravo. Politika ruralnog razvitka treba se dalje osnažiti i potrebno je ponovno razmotriti sustav izravnih plaćanja. U ovom trenutku postoje velike razlike između pojedinih država članica kada govorimo o potporama koje dobivaju iz Europske unije. Postoje određeni sporazumi koje je potrebno ponovno razmotriti kako bi ih bili u stanju provoditi lakše i učinkovitije. Koji su prioriteti što se tiče usklađivanja? G. Chrenek je, nadovezujući se na ranija izlaganja, istaknuo da što se tiče Hrvatske postoje četiri prioriteta zadatka. Kao prvo, potrebno je sustav potpore u poljoprivredi uskladiti sa sustavom koji postoji u Europskoj uniji. Isto tako, treba uspostaviti i integrirani administrativni i kontrolni sustav. Hrvatska treba imati Agenciju za plaćanja koja dobro funkcionira i također treba povećati kapacitete za apsorpciju sredstava na području ruralnog razvitka. Što se tiče usklađivanja poljoprivredne politike u zemlji sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije zahtijeva određene promjene budući da to nije bilo moguće u sklopu starog zakonskog okvira. Novi zakon predstavlja korak u pravom smjeru i donosi poboljšanja. Međutim, potrebno je biti svjestan da to još uvijek ne predstavlja potpunu usklađenost sa Europskom unijom. Još uvijek je to daleko od onoga što zahtijeva Europska unija. Taj zakon odnosi se na 2009. i 2010. što znači da se već sada treba krenuti sa pripremama za onaj sustav koji će postojati nakon 2010. Naglasio je da je već ranije spomenuo da Komisija i države članice već sada rade na pripremama za reformu koja će se provesti nakon 2013. što znači da Hrvatska mora također obaviti pripremi i za razdoblje nakon 2010. i ako to kani uspješno učiniti g. Chrenek smatra da je krajnje vrijeme da izradi prijedloge i to dobre prijedloge kako bi mogla zajamčiti punu usklađenost sa sustavom koji sada postoji u Europskoj uniji. Što se tiče novog prijedloga još uvijek postoje neka plaćanja koja se ne primjenjuju u Europskoj uniji, recimo u sektoru svinjogojstva ili mljekarskom sektoru. I tu je potrebno dalje raditi na odredbama. Međutim, općenito gledano potrebno je doista provoditi zakonske odredbe, a ne samo uvrstiti takve odredbe o prenošenju sredstava iz jednog stupa u drugi na papiru. Naglasio je da, koliko mu je poznato, i u postojećem zakonu postoje slične odredbe, ali se ne primjenjuju, te da se ne radi samo o tome da se zakoni i propisi trebaju donijeti, nego se radi o tome da se trebaju ispravno provoditi. Nadalje, Hrvatska se treba postupno pripremiti za buduću primjenu tržišnih redova, zajedničkih organizacija tržišta i uspostaviti sustav poljoprivrednih, knjigovodstvenih podataka, a osim toga kao što sam već spomenuo povećati apsorpcijske kapacitete za sredstva za ruralni razvitak. Sadašnje sposobnosti za apsorpciju su vrlo niske i Hrvatska ima ozbiljne probleme što se tiče korištenja sredstava Europske unije i ukoliko ne poduzme odgovarajuće mjere imat će probleme nakon pristupanja. Cijeli ovaj postupak potrebno je koordinirati sa Komisijom. G. Chrenek je naglasio da ima česte kontakte s hrvatskim stručnjacima, te da su djelatnici Europske komisije upoznati sa poteškoćama s kojima smo suočeni, te pokušavaju dati dobre informacije o pravnoj stečevini Europske unije kako bi nam pomogli u donošenju ispravnih odluka. Nema vremena za odgađanje određenih odluka. Odluke je potrebno donijeti kako bi Hrvatska mogla koristiti pomoć i potporu koju Europska unija kao i neki drugi donatori stavljaju na raspolaganje. I potrebno je kontinuirano biti u kontaktu sa Komisijom, jer u interesu je Komisije pomoći Hrvatskoj da se što bolje pripremi za glatku i jednostavnu integraciju u Europsku uniju. Kako bi to prošlo bezbolno za hrvatsku poljoprivredu i kako bi hrvatska poljoprivreda profitirala od pristupanja Europskoj uniji i izbjegla velike probleme.

Savjetnik Vlade Republike Hrvatske u pregovorima g. Guy Legras smatra da bi Hrvatska sada morala definirati svoje prioritete na području poljoprivredne politike. Svjestan je da je to teško, ali smatra da se u poljoprivredi ne može raditi sve, ne može se pružati potpora svim sektorima, ne može se proizvoditi sve. Znači moraju se odabrati prioriteti. Kao što je g. Fishler rekao na početku, na raspolaganju Hrvatskoj su neke velike

prednosti zbog vremenskih uvjeta i drugih okolnosti i što se tiče nekih proizvoda, možete ostvariti jako visoku kvalitetu. I zato G. Legras smatra da bi veći značaj trebalo dati proizvodima koje nazivamo mediteranskim proizvodima, kao što su npr. maslinovo ulje, vino, voće i određene vrste povrća. Naglasio je da, kada budemo u Europskoj uniji, da ćemo morati puno izvoziti jer ako to ne budemo činili, naša vanjsko-trgovinska bilanca neće biti povoljna i iz tog razloga smatra da su šanse Hrvatske što se tiče određenih vrsta proizvoda jako dobre. Drugo što je istaknuo je da smatra da je ruralni razvitak područje koje je za Hrvatsku od središnjeg značaja. Smatra da je to za Hrvatsku od ključnog značaja jer će se u reformi koja će se provesti 2013. ukinuti izravna plaćanja jer Europska komisija treba sredstva za financiranje drugih politika i postoje brojne države članice koje ne žele povećati gornju granicu za isplate u poljoprivredi. To znači da će doći do smanjenja sredstava koja će biti na raspolaganju za poljoprivredu, što znači i da se Hrvatska mora pripremiti na to i iz politike ruralnog razvitka će se moći ostvariti više nego iz drugih sektora. G. Legras je nastavio sa izlaganjem pitanjem što znači ruralni razvitak za Hrvatsku? Prema njegovom mišljenju, zakon o kojemu se trenutačno raspravlja je dobro definirao prioritete i odredbe koje se odnose na ruralni razvitak a koje će omogućiti dobivanje sredstava kako bi se poboljšala konkurentnost hrvatskih poljoprivrednih proizvoda, te poboljšati prerađivačke industrije i prehrambeni lanac u koji je potrebno ulagati. G. Legras smatra da je ključno poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede. Europski propisi koji se odnose na ruralni razvitak izrađeni su na način da zemlja sama može definirati svoje prioritete i učiniti više, te g. Legras savjetuje Hrvatskoj da koristi maksimalna sredstva kako bi se poboljšala konkurentnost. Politika ruralnog razvitak je važna i jer postoje neki segmenti ove politike koji se odnose na područja s težim uvjetima gospodarenja gdje je moguće isplaćivati izravne potpore poljoprivrednicima. To je definirano u zadnjem dijelu poljoprivredne politike, a sve je povezano i sa potporama koje su definirane u sklopu Svjetske trgovinske organizacije. Treća tema na koju je g. Legras želio staviti naglasak, a koja nije bila spomenuta u prethodnim izlaganjima je pitanje politike zemlje. Naglašava da se mora poboljšati prosječna veličina čestica u Hrvatskoj. Prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstva u Hrvatskoj je preniska, a prosječna površina premala. To je nešto što potpada pod nacionalnu politiku, a ne politiku Europske unije. G. Legras naglašava da smatra da je nedavno doneseni Zakon o poljoprivrednom zemljištu potrebno brzo provesti u djelo, jer ukoliko ne budemo imali dobru poljoprivrednu politiku što se tiče poljoprivrednih čestica i katastarskih površina, nećemo biti u stanju povećati poljoprivredne površine, sjediniti čestice i neće se moći poboljšati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje. To je jako važan element, iako možda nije predmet pregovora s Europskom komisijom. Na kraju je g. Legras, nadovezavši se na prethodne govornike naglasio da je jasno da je Hrvatska ostvarila određeni napredak, ali se mora učiniti još daleko više kako bi se poboljšali administrativni kapaciteti. Upozorava, s obzirom na svoje znanje o radu i razmišljanju u Europskoj komisiji, ukoliko ne budemo imali odgovarajući administrativni sustav imati ćemo probleme i gubiti ćemo novac iz dana u dan. Nadalje, prema mišljenju g. Legras-a, nacrt zakona koji je sada u parlamentarnom postupku je dobar korak prema naprijed, korak koji će pojednostaviti situaciju, međutim, on je još uvijek udaljen od zahtijeva koji su postavljeni u sklopu propisa Europske unije, te ponovno naglašava da je bitno da budemo spremni, bez obzira na datum pristupanja. Nada se da će taj trenutak doći vrlo brzo. Međutim, smatra da se sada moramo pripremiti. Već je spomenuto ali g. Legras je ponovio da smatra da se mora pripremiti slijedeći korak kako bi bili sigurni da u trenutku kada pristupimo Europskoj uniji ne bi bili suočeni s velikim problemima. Napominje da neki smatraju da će Hrvatska dobiti puno odgoda, no on se slaže s mišljenjem g. Fischlera da nećemo dobiti puno odgoda jer niti Europska komisija a niti države članice ne vole odgode, jer bi se one zapravo trebale koristiti kao presedan kako bi se unaprijedili pregovori. Stoga smatra da Hrvatska treba prijelazna razdoblja ograničiti samo na mali broj.

Predsjednica Nacionalnog odbora prof. dr. sc. Vesna Pusić otvarajući raspravu naglasila je kako i sama ima veći broj pitanja, te kako je poljoprivreda u svakom

slučaju tema kojoj se na različite načine moramo vraćati. Smatra da je dobra vijest da su seljaci i poljoprivredni proizvođači u novim članicama Europske unije profitirali, pri čemu se naročito ističe Poljska. Predsjednica Nacionalnog odbora smatra da je jedna od najnužnijih stvari velik broj informacija, edukacija, pomoć ljudima kako bi naučili što je potrebno i kakvi su novi uvjeti. Napominje da joj se čini da, zbog neprovedbe nekih zakona, već gubimo novac iz europskih fondova, te smatra da je zadnji čas da počne raditi na implementaciji.

Predsjednik Saveza svinjogojskih udruga Republike Hrvatske g. Stjepan Puhec naglašava da predstavlja Savez s 13 udruga u koje je uključeno oko tisuću pa i više obiteljskih gospodarstava, te je nekoliko velikih farmi. Naglasio je da je i sam poljoprivrednik i proizvođač svinja, te da njegovo obiteljsko gospodarstvo radi na bazi 100 krmača i 1500 tovljenika u turnusu. Istaknuo je da se hrvatska poljoprivreda, hrvatski poljoprivrednik i seljak ne može u obimu mjeriti sa onim europskim, te da je to polazna točka s koje se treba gledati našeg proizvođača i o tome voditi računa. Smatra da Ministarstvo poljoprivrede zajedno s Vladom Republike Hrvatske čini velike napore, no velike su zadaće koje treba izvršiti da bi se doista pripremilo seljaka i proizvođača. Napominje da bi u Hrvatskoj trebalo proizvesti dovoljno hrane da se može prehraniti misleći ovdje na žitarice i meso, a tek potom se može planirati eventualni izvoz. No kao prvo potrebno je osigurati dostatnost, izračunati koliko nam treba čega i prema tome usmjeriti svoju proizvodnju kako su stočarstvu tako i u ratarstvu. G. Puhec naglašava da ćemo se, s druge strane, već sutra naći u Europskoj uniji, te ćemo morati poštivati sve zakone koji se tiču poljoprivrede, te je priprema iznimno važna. Naglašava malu nespremnost prilikom korištenja SAPARD, danas IPARD, programa, no smatra da je potrebno potrošiti previše vremena kako bi se ugovorila sredstva. G. Puhec udugama koje čine članstvo Saveza govori što trebaju činiti. Što se tiče administracije, g. Puhec smatra da se mora vidjeti što se može povećati i poboljšati konkurentnost hrvatskom proizvodu. On smatra da su to inputi, te objašnjava da ukoliko mi imamo veći input u ratarstvu nego što ga ima Europljanin danas, sutra smo i mi tamo.

Predsjednik Hrvatske voćarske zajednice g. Željko Banjavčić naglašava da je poznato da u Hrvatskoj nemamo dovoljne količine voća za vlastite potrebe, osim mandarina, koju imamo i za izvoz. Istovremeno, ostale voćne vrste koje možemo proizvoditi a za koje imamo izuzetno kvalitetne prilike pedološko i klimatske nismo u dovoljnoj mjeri iskoristili da bi mogli napraviti strukturalnu promjenu u proizvodnji bilja u Hrvatskoj. G. Banjavčić naglašava da imamo previše površina pod kulturama pšenice i kukuruza, a istovremeno imamo znatan zaostatak u proizvodnji i u mogućnosti proizvodnje u voćarstvu, naravno i nekim drugim sektorima. Smatra da bi u tom smislu trebali napraviti projekte i odrediti ciljeve, jer npr. da smo mi u određenom trenutku rekli da nam je cilj 100 tisuća hektara određene proizvodnje za tih 100 tisuća hektara potrebno je uložiti toliko novčanih sredstava i sredstava kojima bi slijedili proizvodnju, dakle kojima bi vršili obradu i vršili dnevno servisiranje. Tada bi znali da je potrebno da imamo određeni broj traktora, da je potrebno da imamo određenu količinu cijevi vodovoda za navodnjavanje, da je potrebno da imamo toliko atomizera i drugih sredstava za obradu. To znači da smo u tom smislu mogli ciljano reći svakoj grani proizvodnje, bilo metalnoj ili nekoj drugoj da učestvuje u realizaciji ovog proizvoda. G. Banjavčić napominje da kada se danas ide saditi jedan nasad voćnjaka, sve se mora uvesti, i to je dodatna šteta. Smatra da ovaj zakon daje daleko više naznaku na razvoj ovog sektora, no ipak mora zaključiti da u ukupnoj potrošnji u ulaganjima u poljoprivredu u prošlim godinama u voćarstvo uloženo negdje oko 4% ukupnih sredstava. A zna se da su to vrlo intenzivna kapitalna ulaganja, pa je to još teži problem. Napominje da postoji problem sa znanjem poljoprivrednika, s organizacijom, te savjetovanjem poljoprivrednika. Smatra da smo mi narod koji tradicionalno radi sve i sada kada smo počeli gubiti posao u nekoj kancelariji, ušli smo u poljoprivredu i mislimo mi smo došli sa sela, mi znamo raditi. Međutim, potrebno je vrlo visoko znanje koje bi trebalo osigurati svima onima koji ulaze u taj sektor. Zbog toga što toga znanja nema učinjeni su mnogi promašaji i bačena su mnoga sredstva,

kako privatna, tako i društvena. S druge strane, ovako organizirana savjetodavna služba, pokazalo se da, bez obzira što ima visokog znanja, nije u stanju zadovoljiti potrebe. Očito je da bi trebalo proizvođača vezati financijskim odnosom sa savjetodavcem i time savjetodavca učiniti znatno odgovornijim za ono što će proizvođač činiti. Na kraju, je g. Banjavčić uputio pitanje gostima, pod pretpostavkom da u Hrvatskoj ima negdje oko 6 tisuća hektara dugogodišnjih nasada u voćarstvu, negdje oko 1000 hektara ima standardizirani materijal i standardiziranu proizvodnju, to znači ima vodu, ima mrežu, obranu od tuče itd..To je proizvodnja koja može dati 5 do 7 vagona po hektaru i ta proizvodnja osigurava po mom mišljenju konkurentnost na europskom tržištu. Međutim, g Banjavčić pita što je sa onih 5 tisuća hektara koje nemaju vodu, nije standardiziran materijal i nemaju obranu od tuče? Nastavno naglašava da oni, kao voćarska zajednica izuzetno brinu upravo o tim proizvođačima.

Predstavnica malih sirara Sisačko-moslavačke županije i predsjednica Saveza sirara Hrvatske Sircro gđa. Đurđica Kršić naglasila je da se do sada bavila proizvodnjom mlijeka u suradnji s Dukatom, no, u suradnji sa savjetodavnom službom došla je na ideju da treba imati konačan proizvod i taj konačan proizvod plasirati i oformiti konačnu cijenu, znači imati neku dobit. Naglašava da ona sama odlučuje o svojem proizvodu i kako i na koji način će ga plasirati. Smatra kako je potrebno puno edukacije, te se slaže s konstatacijom predavača da budućnost hrvatske poljoprivrede leži u ruralnom razvoju. Smatra da svi zajedno trebamo uložiti snage kako bi se mlade zadržalo na selu. Smatra da za nedostatak edukacije nije moguće kriviti samo Vladu ili savjetodavnu službu, nego i poljoprivrednici imaju krivicu, jer je jako teško nekoga natjerati na promjenu navika , no nada se da ćemo uspjeti i da ćemo sačuvati Hrvatsku i učiniti ju ljepšom i pokazati i Europi i svijetu da imamo nešto za pokazati i za čuvati. Napraviti tradicionalne proizvode, te tradicionalne proizvode znači brandirati, izvornost, te je udruga gđe. Kršić pokrenula postupak zaštite izvornosti sira. Smatra da je na udrugama posao, ne samo educirati članstvo udruga, već i potrošače, prikazati potrošaču proizvod, te uvjeriti potrošača da domaći proizvod ne zaostaje za uvoznim. Smatra da moramo svoje proizvode proizvoditi za naše ljude, a ako se pojavi višak, plasirati ga u inozemstvo.

Predsjednik Udruge uzgajivača junadi baby beef g. Toni Raič predstavlja udrugu koja ima 207 članova i otprilike 80-tak tisuća grla u proizvodnji. G. Raič smatra da je točno gospodarstvo nešto što bi trebali uzeti kao prioritet u definiranju naših ciljeva prema Europskoj uniji. To proističe iz naše ranije proizvodnje od 140 tisuća tona, a naša samodostatnost je 60 tisuća tona. Danas nismo samodostatni nažalost jer jednostavno nemamo uređeno tržište. S jedne strane iz Europske unije i za Europsku uniju mi smo treća zemlja, a s druge strane Europska unija svoje viškove može plasirati pod visokim subvencijama na naše tržište, a na naš tradicionalni izvozni proizvod tzv. baby-beef ili mladu junetinu uvedena je carina. Naime, udruga se nazvala Udruga uzgajivača junadi Baby-beef zato što je ta proizvodnja nestala na našim prostorima, a prije 20 godina smo iz naših mesnih industrija, iz bjelovarske industrije mesa, iz industrije mesa u Vrbovcu izvozili i u Vatikan, za Italiju, Grčku, zatim za arapski svijet, zemlje u okruženju, znači proizvodnja junećeg mesa je ovdje bila izuzetno unosan proizvod, prepoznatljiv i kvalitetan proizvod. Ovdje smo imali, čak i turističkoj privredi, u gastronomiji prepoznatljiva jela koja su garantirala kvalitetu pa i odluku pojedinih turista da dođu kako bi uživali u našim stakeovima. Ta proizvodnja se uglavnom odlikuje velikom potrošnjom žitarica, prvenstveno kukuruza, tako da se bez problema može proizvesti 3 milijuna tona, što znači da možemo svoje životinje hraniti samim zrnom kukuruza i time dobiti izvrsnu kvalitetu mesa koja je ranije odlazila na izuzetno zahtjevna europska i svjetska tržišta. Zajednička poljoprivredna planiranja Europske unije i Republike Hrvatske smatra g. Raič su moguća i on misli da bi se najviše moglo ostvariti upravo u proizvodnji junećeg mesa. I s druge strane, zato što u Europskoj uniji je ova proizvodnja deficitarna i g. Raič iznosi podatak da misli da u Europskoj uniji nedostaje negdje oko 700 tisuća tona iz

2005. godine i ta nedostatnost se povećava iz godine u godinu. Stoga smatra da bi nam Europska komisija mogla izaći u susret da se osmisli na koji način vratiti tu povijest gdje nema ograničenja u proizvodnji junećeg mesa i gdje garantiramo da možemo proizvesti 140 tisuća tona prirasta što znači dva i pol puta samodostatnost na našim prostorima. A ta proizvodnja se može odvijati u cijelom kontinentalnom dijelu Hrvatske, a s druge strane ona nam može sačuvati mala gospodarstva za koja kažemo da su neprofitabilna jer imaju jedno, dva ili više grla. Obraćajući se g. Fischleru, napomenuo je da su velike farme u Hrvatskoj nastale prije 20, 30 i 40 godina kao servisi određenih zadruga koje su izvezile proizvod malih proizvođača. Tako se desilo na netko ima jedno grlo, netko tri a netko sedam, ali ukoliko je trebalo za neku isporuku 50-tak ili 100-tinjak grla onda su zadruge bile servis kako bi se sveukupni posao mogao odraditi. Nedostatkom ove proizvodnje zapali smo u krizu i u klaoničkoj industriji gdje danas, u najstočarskijoj županiji Bjelovarsko-bilogorskoj, radi svega 3% klaoničkog kapaciteta, znači klaonička industrija je nestala. Jedino se u PIK-u i u Ivancu nešto izvozi, ali to je otprilike 10-tak posto klaoničkih kapaciteta.

Predsjednik Udruge peradara Hrvatske g. Mladen Lebar slušajući g. Fischlera o propustima i greškama hrvatske poljoprivrede, osjećao se kao posramljeni pučkoškolac koji nije naučio lekciju. Naglasio je da doista misli da smo toliko krcati problemima u poljoprivredi, da je krajnje vrijeme da na nivou nacionalne svijesti shvati da je poljoprivreda, uz turizam, doista najvažnija, i da je to grana koju čak niti recesija neće moći toliko pogoditi, jer se radi o proizvodnji hrane. Stoga smatra da se doista svi moramo založiti da na tom planu povučemo najbolja rješenja koja, kako se sada stvara dojam, ostaju na kurtoaznom razgovoru o poljoprivrednoj proizvodnji. Iznenadile su ga određene suprotnosti u izjavama predavača, čini mu se da smo cijelo vrijeme slušali o tome kakvi će biti poticaji za poljoprivrednu proizvodnju a na kraju je g. Legras rekao da će već 2013. godine ti poticaji biti ukinuti, te se stoga g. Lebar boji da nećemo uhvatiti korak i postavlja pitanje da li je to krivo shvatio. Nadalje, ima jedno konkretno pitanje – naime peradarska proizvodnja nije spominjana u izvješću o direktnim poticajima iako g. Lebar smatra da je u Hrvatskoj peradarska proizvodnja barem što se tiče proizvodnje mesa, a isto je tako i sa proizvodnjom jaja vrlo značajna i zauzima jedno od prvih tri mjesta uopće u proizvodnji mesa u Hrvatskoj. Iznenadio se što na je na prikazanom popisu potpora navedena proizvodnja duhana koja će se očitito stimulirati novčanim sredstvima iz Europske unije, iako na svakoj kutiji cigareta piše koliko je štetna za zdravlje i koliko se ulaže u zdravstvenu skrb naših ljudi. Napominje da ga takvi stavovi iznenađuju, jer mu nije jasno zašto se radi diskriminacija među poljoprivrednicima. Očitito je da će jedna uža grupa, pa i u stočarskoj proizvodnji biti uvrštena u poticaje, dok će drugi biti izostavljeni. Peradarstvo u Hrvatskoj ima jako dobre temelje, jer je usvojena tehnologija iz Europe, čak g. Lebar odgovorno tvrdi da smo u nekim standardima proizvodnje i premašili europske standarde, no niti približno nemamo dovoljne kapacitete. Ulaskom u Europsku uniju peradarstvo će zasigurno biti zakinuto, odnosno naći će se u vrlo teškoj situaciji jer zbog malih pojedinačnih kapaciteta kod obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava naprosto nećemo biti u poziciji da bilo kome konkuriramo. Osim toga, i pitanje dohodovnosti zbog takvih malih kapaciteta će također biti izraženo. Stoga g. Lebar misli da bi se doista trebalo voditi računa da se i druge grane stočarstva uvrste u dodjelu poticaja o kojima je govoreno i da se ne događaju apsurdni. G. Lebar smatra da je možda u krivu ali na spisku koji je prezentiran pisalo je da je duhan jedna od kultura koje se potiče pa g. Lebar ne vidi logiku da se potiču kulture koje su štetne za ljudsko zdravlje, a da se hrana koja je od strateškog značaja, konkretno meso, eliminira.

Predstavnica udruge „Mlijeko“ gđa. Elvira Sterle smatra da je današnji sastanak jedan od najkorisnijih u posljednjih nekoliko godina, jer nam daje izravnu priliku da čujemo i ono što će nas 2013. izravno obilježiti. Njezina udruga ima svega 16 članova no obuhvaćaju 18% ukupne proizvodnje mlijeka u Republici Hrvatskoj, a u zadnje dvije godine su proizvodnju podigli 55 milijuna na 85 milijuna litara mlijeka. Broj krava povećan je sa 7-8000 na 11000, a udruga također obuhvaća 22000 stočne populacije. Slušajući o današnjim

ciljevima jako je teško ne reagirati i ne postaviti si pitanje kako uskladiti hrvatsku samodostatnost za mlijekom, jer smo još uvijek u minusu za otprilike 300 milijuna litara mlijeka godišnje i kako se nositi sa viškovima mlijeka koji ovog trenutka proizlaze iz proizvodnje u Europskoj uniji. Smatra da je to jedna, šahovski rečeno, šah mat pozicija. Pita se da li ćemo do 2013. godine uspjeti edukacijama, kontrolama i administrativnim radnjama dostići razinu proizvodnje koju neki kod nas već imaju. I da li će oni koji imaju tu razinu proizvodnje uspjeti dočekati promjene do 2013. godine na ovakav način gdje će prava biti iz godine u godinu reducirana. Gđa. Strele smatra da okrugli stolovi služe ne zato da kritiziramo, nego zato da iznalazimo nova rješenja. Rješenja koja su ovdje ponuđena, odnosno namjere razvoja Europske unije i agro politike u 2013. na dalje nam daju šansu da napravimo preustroj, te je dala primjer mlijeka, ako će se to mlijeko uvoziti, moramo znati u što ćemo se preustrojiti, da bi nekoliko tisuća zaposlenih i dalje ostato na skrbi, te smatra da to nije nimalo lak posao. Gđa. Sterle napominje da smo danas čuli da je fokus ulaganja Europske unije na ruralna područja s naglaskom na područja s otežanim načinom rada. Ako uzmemo statistiku Republike Hrvatske, gđa. Sterle misli da ćemo doći do broja gdje je to u Hrvatskoj svega nekoliko postotaka, a na tim područjima nema niti nekoliko promila radno aktivnog stanovništva. Stoga se pita kako ćemo mi u Hrvatskoj uopće primijeniti ono što je primjenjivo u Austriji, Njemačkoj i Francuskoj gdje već tradicionalno na ruralnim područjima s otežanim uvjetima funkcionira već desetljećima ugledna i kvalitetna poljoprivreda. Ne zna da li nam je ostalo puno vremena za to. Nastavno se osvrnula na pravilnike, smatra da je Ministarstvo jako puno posla napravilo zadnjih nekoliko godina i misli da im se mora ukazati čast i pohvala jer je previše zadataka u premalo vremena, pa naglašava da smo u nekim stvarima ostali još nedostatan informirani s pravilnicima koji će nas dočekati unutar Europske unije, a s obzirom da je naglasak na konkurentnost, zaštitu okoliša, ekologiju, upravljanje vodama, bioenergiju i ostalo, te postavlja pitanje koja je razlika između ekološke i organske poljoprivrede. Nama je u Hrvatskoj to još uvijek vrlo nepoznato, da bi se eventualno neki mogli pravovremeno pripremiti pa u tom segmentu amortizirati gubitke koji će nastati u proizvodnjama. Također je željela upitati predstavnike, odnosno savjetnike Vlade da detaljnije objasne razliku između SPS-a i SAPS-a kao sistema plaćanja, bez obzira na činjenicu da prihvaćamo SPS kao model.

Predstavnik Prehrambene industrije Vindija g. Željko Ljubić, ujedno i predsjednik Udruge prerađivača mlijeka Croatiastočar naglašava da je kriza u mljekarskoj industriji prisutna ne samo u Hrvatskoj nego i u čitavoj Europi, te se nada da se će ukupna politika i Europe i naše države uspjeti izvući iz te krize. Ponavlja svoje prethodnike smatrajući da su ključne stvari koje bi mi morali napraviti, prije svega zacrtati ciljeve i odlučiti se koji su prioriteti, koje su to proizvodnje koje će imati na neki način prioritet kod nas i stoga g. Ljubić podržava sve prethodnike. Nadalje, g. Ljubić smatra da je važno u ovom kratkom razdoblju koje imamo do ulaska u Europsku uniju povećati konkurentnost, ne samo naši proizvođači, nego i prerađivačka industriju koja isto treba razdoblje prilagodbe europskim kriterijima kako bi mogla nastupiti na velikom europskom velikom tržištu. Treće što g. Ljubić misli da je jako važna edukacija, kako proizvođača, kako bi ih informirali o svemu onome što se radi u pretpristupnim fondovima, tako i u proizvodnji jer se bez daljnega mora naći podići proizvodnja koja sad kod nas zaostaje za europskom proizvodnjom, dakle, ukoliko želimo biti konkurentni, proizvodnost se mora podići. Još jedna pitanje koje g. Ljubić smatra važnim su pretpristupni fondovi. S obzirom da dolazi iz mljekarske industrije u kojoj su npr. Vindija ili Dukat pa i ostalih nekoliko mljekara velike industrije u Hrvatskoj, no gledajući prema Europi, oni su zaista male industrije i sad koristeći eventualno pretpristupne fondove zapravo nemamju niti pristup tim fondovima. A s obzirom da mljekari imaju određene programe koji su vezani i uz otkup mlijeka i uz proizvođače, takvi programi bi se mogli realizirati, a s obzirom da nemamo pristup, g. Ljubić smatra da bi trebalo uložiti određeni napor, da imamo pristup tim fondovima, s obzirom da znamo da je nedovoljna iskorištenost pretpristupnih fondova, jer ne samo da se određeni programi realiziraju nego se administracija u isto

vrijeme trenira i približava administraciji Europske unije. Ponavlja da misli da bi trebali iskoristiti ovaj kratki period koji je pred nama kako bi napravili i ubrzali pripreme.

Direktor predstavništva HGK u Bjelovaru g. Jakov Čorić želio se osvrnuti na proizvodnju konzumnih jaja koja je u daleko najtežoj poziciji kad se gleda poljoprivreda s obzirom na usklađivanje sa EU normama i u svezi sa direktivom 1999./74 EC, a odnosi se na dobrobit držanja životinja i uvjete kojima mora udovoljavati. G. Čović smatra da je usklađivanje sigurno najteži problem u sektoru poljoprivrede, a prvenstveno misli na stočarstvo gdje je vremenski okvir koji zahtijeva totalnu rekonstrukciju, 1.1.2012. godine, čime smatra da su poljoprivrednici zatečeni, prvenstveno iz razloga što nova pravila zahtijevaju totalnu rekonstrukciju. Zatečeni su jer je proizvodnja koja se kod nas unatoč ratu, poraću i svih ostalih događanja na neki način održala i sada je dostatna, gospodarimo s cca 2 milijuna i 200 tisuća smještajnih kapaciteta i negdje s 450 do 500 milijuna jaja. Proizvodnja je oko 97% u kavezima, a 85% od tih 2 milijuna proizvodnje neće moći udovoljavati uvjetima od 1.1.2012. godine. Znači, mora se ići u kompletnu promjenu načina držanja životinja. Radi se o obogaćenim kavezima koji će se morati primjenjivati s 1. 1. 2012. ili neki drugi načini i oblici držanja životinja. Iz toga razloga g. Čorić smatra da smo se našli u nezgodnoj situaciji, da nemamo vremena i nemamo riješenu financijsku konstrukciju. Smatra da je paradoks da 70% proizvodnje drže peradari od 100 tisuća komada nesilica, a sa 2 milijuna eura se može eventualno izgraditi farme i rekonstruirati farme do 70 tisuća nesilica, jer su veliki troškovi izgradnje i rekonstrukcije objekata. A kod nas iznad 70 tisuća kokoši nesilica ima 10 peradara koji drže 70% proizvodnje. Na taj način se dovodimo u situaciju da se neće moći sve prilagoditi i uskladiti s Europskom unijom. Zaključno je postavio pitanje, da li se u Europskoj uniji, s obzirom na redove i troškove koji se događaju u smislu izgradnje rekonstrukcije i opremanja postoje limiti za peradare, da li limitirani u svojim potporama koje dobivaju? Naglašava da, prema njegovim informacijama, se u Sloveniji dobiva 50% sredstava za rekonstrukciju i izgradnju, 50% sredstava za opremu. Postavlja pitanje da li postoje limiti investicija, te da li postoji mogućnost prijelaznog razdoblja što je zatražila radna skupina za pregovore s obzirom da je tražen odgoda do 2015. godine, te uzevši u obzir da trebamo vremena da bismo se uskladili i izgradili i opremili.

Predsjednik Udruge poljoprivrednih proizvođača Središnje Hrvatske g. Stjepan Kunovec najavio je dva kratka pitanja. Prvo je da li se u zemljama Europske unije potiče uvoz stoke konkretno odojaka, teladi, tovne junadi ili bilo kojih drugih poljoprivrednih proizvoda, na koji način i pod kojim uvjetima? Drugo pitanje je kakav je sustav potpora u zemljama Europske unije usmjeren prema velikim tvrtkama, odnosno poduzećima koji u svom sustavu poslovanja imaju i poljoprivrednu proizvodnju sa resursima zemlje i koje praktički baziraju u svoju proizvodnju na sličan način kao farme i poljoprivredni proizvođači obiteljska gospodarstva? Da li se to modulacijom regulira na neki način? G. Kunovec smatra da je pitanje aktualno iz razloga što je trenutno u Saboru na raspravi Zakon o potporama, a ima i naznaka da velike tvrtke dobar dio sredstava iz potpora povlače u okviru plasmana sredstava iz Ministarstva poljoprivrede.

Predsjednica Nacionalnog odbora, prof. dr. sc. Vesna Pusić nastojala je ukratko rezimirati pitanja. Prvo, što je sa 5 tisuća hektara nestandardizirane zemlje koja je pod voćem? Pitanje 2013. godine - nema direktnih plaćanja. Treće, razlika između eko i bio proizvodnje. Četvrto, razlika između SPS i SAPS. Peto, pitanje korištenja fondova za udovoljavanje standardima Europske unije u slučaju peradarstva. Limit za potpore za peradare. I na kraju dva pitanja, potiče li Europska unija uvoz stoke i posljednje kakav je u zemljama Europske unije za nas vrlo relevantno pitanje sustav potpora koje dobivaju velike tvrtke koje u svom sastavu imaju poljoprivrednu proizvodnju.

G. Franz Fischler je zahvalio prisutnima na pitanjima i smatra da je dobro poticati raspravu o važnim pitanjima. Misli da nije potrebno sada govoriti o svih tehničkim aspektima, a što se tiče postavljenih pitanja, misli da postoji jedno puno temeljnije pitanje i da bismo trebali razgovarati o tom vrlo temeljnom pitanju - a to je određivanje pravih prioriteta. G. Fischler se pita kako odrediti koji su pravi prioriteta? Nekoliko govornika je tvrdilo da u njihovom sektoru, sektoru junetine, svinje, itd. nema samodostatnosti i da je potrošnja veća od proizvodnje. I stoga kad pristupimo Europskoj uniji da se mora proizvesti toliko da se može prehraniti stanovništvo. G. Fischler pita da li je to pravi pristup, te poziva prisutne da razmisle o slijedećem – u sadašnjim okolnostima su prisutni rekli da ne mogu dostići samodostatnost. Ali sada imamo zaštitu granica sa usporedno sa velikim carinama u nekim dijelovima, imamo isplate – izravna plaćanja koja su povezana sa proizvodnjom i to su značajni iznosi. I ne može se dostići samodostatnost. G. Fischler misli da je potrebno zapitati se zašto je to tako jer u budućnosti će biti puno teže jer neće više biti carina, neće biti više izravnih plaćanja koja su povezana sa proizvodnjom. Stoga g. Fischler misli da je potrebno razmišljati iz jednog drugog ugla o tome koji bi trebali biti prioriteta u budućnosti. I ključna stvar je u tome da prioriteta moraju biti tamo gdje možemo biti konkurentni, gdje bi mogli biti konkurentni i gdje jesmo. Da bi bili konkurentni jasno moramo dobiti potporu na različite načine, posebice potporu u ulaganjima tako da strojevi i obrada, prerađivanje i tehnika prerađivanja budu prema međunarodnim standardima. Postoji još jedna tvrdnja koja je važna po mišljenju g. Fischlera, a to je onaj argument koji se odnosi na marketing. Misli da je potrebno odmah puno više govoriti, što znači da svaki građanin Hrvatske mora znati da ako domaćica ili potrošač kupuje hrvatske proizvode da istovremeno na taj način osiguravaju da domaći poljoprivrednici imaju dovoljno za život u ovoj zemlji, a kada kupuju uvozne proizvode tada se održavanje slavnih krajobraza koji se koriste u turističkoj industriji izlaže sve većem i većem riziku. Misli da uz to možemo i imamo argument koji se odnosi na kvalitetu a čuli smo ih nekoliko danas. Zašto bi trebalo dati prioritet vlastitoj proizvodnji? Jer je kvalitetnija. Ali samo ako možemo biti uspješni sa svim argumentima tek ćemo tada postati konkurentni, jedino iz tog motrišta se može odlučiti što bi trebali biti prioriteta. To je prva temeljna tvrdnja. Druga temeljna tvrdnja koju je g. Fichler želio iznijeti je svi traže od Vlade prijedloge i sugestije o tome kako će se organizirati, no inicijativu trebaju imati poduzetnici. Stoga misli da je na svim prisutnim poduzetnicima inicijativa da odu Vladi i da kažu što je sve potrebno kako bi se zajedno raspravilo o tome kako se može postići ono što vam je stvarno potrebno. Smatra da su dobar primjer pretpristupne mjere koje se, kao što je nekolicina prisutnih spomenula, ne iskorištavaju potpuno, korištenje je zaista vrlo malo, te g. Fischer pita zašto je to tako, i ujedno odgovara da je to zato što paralelno imamo nacionalni investicijski program i SAPARD program Zajednice za upravo iste mjere. No, nacionalni program ima puno veću razinu potpore. Poljoprivrednik naravno ne traži potporu zajednice pa da dobije manje novca nego nacionalnu potporu gdje dobiva više novca. Dakle, i ovdje se može vidjeti da interesi poljoprivrednika primatelja potpore, nisu zapravo u skladu sa onime što bi bilo potrebno u dizajniranju politike potpore. To se treba promijeniti. G. Fischler upozorava da ako to ne promijenimo, izložit ćemo se riziku da će Komisija pitati zašto se traži mnogo novca za ruralni razvitak ako uopće ne koristimo dostupan novac u predpristupnim mjerama, te će zaključiti da ga očito ne trebamo ako ga ne koristimo. Smatra da su to stvari o kojima trebamo razmišljati i to zajedno, kako bi se od njih ostvarila najveća moguća korist. Zadnja stvar o kojoj je g. Fischler želio govoriti su troškovi ulaza ili inputa. Netko je rekao da su troškovi inputa u Hrvatskoj viši nego u Zajednici. G. Fischler smatra da je to jedna od prednosti članstva. Čim postanemo članica treba prilagoditi i troškove inputa, te ako hrvatski trgovci ne prodaju isti proizvod po istoj cijeni tada ga se može kupiti bilo gdje drugdje, bilo gdje u Zajednici i tako se dobije input po cijeni Zajednice. A ovdje se također postavlja i pitanje alata za proizvodnju, navodnjavanje i neke druge stvari. G. Fischler misli da je, što se toga tiče, zaista potrebno izraditi plan i čini mu se da trebamo pojačati kontakte između predstavnika različitih sektora proizvodnje s Ministarstvom.

G. Guy Legras je objasnio pojam SPS, kao je sustav koji uvodi jedinstveno plaćanje po jedinici površine, on je odobren novim zemljama članicama. Zemlja članica ima odobrenu određenu količinu novca – tzv. financijsku omotnicu, a zemlja ju dijeli na način da svi dobiju jednaku količinu novca. Sustav je jednostavan, plaćanja se dijele po hektaru. Postoje određene razlike u uvjetima kontrole, poštivanju pravila o troškovima, ali velika je razlika matematički, tu svi dobivaju isti iznos. G. Legras je ispravio neke netočne navode – nije rekao da će 2013. izravne potpore biti ukinute, nego da će biti smanjene. No ono što g. Legras zna je da postoji puno država članica koje žele smanjiti razinu izravnih plaćanja kako bi novac ostajao Europskoj komisiji za financiranje nekih drugih stvari, kao npr. istraživanja i razvoja. Napominje da se to neće desiti od sutra, ali o tome treba voditi računa. Stoga g. Legras smatra da je puno važnije usredotočiti se na ruralni razvitak. Slaže se i s prethodnim govornicima da je šteta što se ne koriste u cijelosti pretprikladni fondovi, te upozorava da će razgovori s Europskom komisijom teći upravo onako kako je to rekao g. Fischler.

G. Dušan Chrenek, smatra da je važno što su svi podcrtali važnost mjera za ruralni razvitak koje trebaju povećati konkurentnost, marketinške standarde i kvalitetu proizvoda. On smatra da je važno istaknuti dva glavna dijela Zajedničke poljoprivredne politike, a postoji mogućnost definirati nacionalne politike u okviru Zajedničke poljoprivredne politike. Postoji jedinstveno tržište, postoje pravila za sve zemlje, granice će nestati, neće biti carine, neće biti kvota i svakako Hrvatska se mora boriti s drugim europskim proizvođačima i neće imati zaštitu. Napominje i da svi trebaju imati jednake uvjete organizacije zajedničkog tržišta koje trebaju ispuniti. No, istovremeno postoji mogućnost da postoje određeni nasljedni aspekti da se reagira na određene konkretne situacije i u okviru politike ruralnog razvitka, postoje opća pravila, i mnoge moguće mjere. No, na kraju država članica treba odlučiti koju vrstu mjera će podupirati. Ne radi se o tome da će Europska unija ili Europska komisija odlučiti koje mjere treba podupirati nego je odluka na nacionalnim vlastima i postoje samo određena pravila. No, što se tiče podjele sredstava, odluku konačno donose države članice. Dakle postoji prostora za nacionalnu politiku. Što se tiče određenih konkretnih pitanja o potporama za uvoz, u Europskoj uniji nema potpora za uvoz, postoje još uvijek neke potpore za izvoz ali one će nestati. Što se tiče kaveza za kokoši g. Chrenek misli da se o tome pregovara i da će se vidjeti konačni rezultati. Što se tiče modulacije, kao što je već ranije spomenuo u svom izlaganju, velika poduzeća imaju progresivnu modulaciju, svi iznosi iznad 300 tisuća eura smanjeni su za 4%. Tih 4% ide za mjere ruralnog razvitka koje su dostupne svima u okviru mjera ruralnog razvitka. No, pitanje je bilo da li postoji plafon za strana ulaganja. Što se tiče ograničenja za ulaganja kao što je ranije spomenuo postoje granice za tu osobinu, a kasnije za nacionalnu administraciju da oni distribuiraju i da definiraju konkretna nacionalna pravila. Na kraju bi želio podcrtati, smatra da postoji mnogo izazova i da Hrvatska zaostaje u puno područja. Zna da su naši stručnjaci zaista dobri, oni točno znaju što trebaju učiniti, rade na tome, ali imaju poteškoće kako postići sporazum sa političarima a tako da ne oštete farmere. Dakle, oni su u izuzetno teškom položaju ali rade na tome, te je stoga g. Chrenek želio zamoliti sve prisutne da im daju političku potporu. Jer bez te potpore sve se može dogoditi i ako odgodimo te odluke, to će imati negativan učinak na Hrvatsku u trenutku pristupanja, a moglo bi to i odgoditi pristupanje. Jer svakako ako hrvatska poljoprivreda nije spremna, tada će Komisija to jasno reći. Jasno će reći da ne može prihvatiti Hrvatsku ako nije spremna za pristupanje.

G. Krešimir Kuterovac smatra da je iz izlaganja vidljivo da smo naš zakon u najvećem dijelu prilagodili očekivanjima Europske komisije u prijelaznom razdoblju. Naglašava da su modulacije u našem zakonu iste kao i u europskom, znači za velike tvrtke je uveden sustav modulacije i dio novca se prebacuje na ruralni razvoj. Napominje da niti kod nas nema poticaja za uvoz, potiče se proizvodnja ili tov stoke ili tov junadi, znači ne potiče se to zato što je to uvoz nego zato što se u Hrvatskoj na tome proizvodi naše meso. G. Kuterovac naglašava da imamo puno problema, a što je i na Okruglom stolu spomenuto, da

s nacionalnim i europskim mjerama možda nekad nismo na istoj liniji sa Europskom komisijom, ali isto tako postoje naši prioriteti koji se moraju ispuniti. Pojedini europski fondovi su iznimno komplicirani i u tom smislu za naše poljoprivrednike, posebice manje, teško dostupni. I to je jedan od razloga zašto možda nekad dolazi do viđenja da našim mjerama konkuriramo europskim fondovima. Nama treba vrijeme i našim poljoprivrednicima treba vrijeme, znači da u tom dijelu se najviše prilagodimo i da u dijelu administrativnih kapaciteta, ali isto tako svakog gospodarstva, postanemo dovoljno sposobni koristiti fondove i tu je najveći izazov naših poljoprivrednih proizvođača. G. Kuterovac vjeruje da ćemo u pregovorima osigurati novac iz fondova, ali korištenje tog novca ovisi velikim dijelom o našim poljoprivrednim proizvođačima, administrativnim kapacitetima o kojima smo govorili. Smatra da kasnimo u provedbi našeg sustava. On je kompliciran, zahtjevan, ali g. Kuterovac napominje da zajedno s Europskom komisijom svaki dan radimo na tome da stvarno pomaknemo i napravimo dovoljan iskorak da sve te naše institucije budu potpuno spremne ulaskom Hrvatske u Europsku uniju. Vjeruje da smo mi svi skupa sposobni taj dio posla i odraditi.

Gđa. Ružica Gelo se željela osvrnuti na tri pitanja. Naglašava da ne zna kako je sa drugim sektorima, jer može govoriti za poljoprivredu i ribarstvo, ali je važno reći da, ako sektor odbije, odnosno ne prihvati neku reformu, nju je nemoguće napraviti. Zbog toga je i za ovaj zakon i za buduće zakone važno da se predstavnici poljoprivrednih proizvođača i udruga što je moguće više usuglase, iako se nikada ne može postići 100%-tni dogovor. Ono što je sada problem, što se svakim danom pokazuje kao sve veći problem je taj što se dio zahtjeva udruga vraća korak unatrag. Vidjeli smo iz prethodnih prezentacija da se mjere tržišne cjenovne politike polako napuštaju, one u Europskoj poljoprivrednoj politici više nemaju gotovo nikakvu važnost i u budućnosti će potpuno nestati. A zahtjevi koji dolaze idu sve više u smjeru tih mjera. Ako je zahtjev za cijenom bilo kojeg proizvoda da ona bude 50% veća nego što je tržišna cijena, onda je pitanje kada mi uđemo za dvije, tri godine u Europsku uniju kako ćemo sa te cijene koja je 50% viša pasti na puno manju cijenu. Pogotovo ako sada šaljemo krive signale. Važnost zbog čega se SPS model čini povoljnijim za nas nego SAPS model, je ne samo zbog toga što se u konačnici mora uvesti SPS model, nego zbog toga što u SPS modelu postoji mogućnost zadržavanja potpora i za dio stočarstva, znači za krave dojlje, ovce i koze i zbog toga što SPS model daje više prostora da se kroz pojedine članke nove uredbe usmjeri dio novaca prema onim sektorima koji su problematični i koji su nama teški. Dakle, jako je teško, u uvjetima kad Europska unija ima 27 zemalja članica, voditi u potpunosti jedinstvenu politiku i zbog toga se, pogotovo u ruralnom razvitku, ali i kroz ove nekakve specifičnosti daje mogućnost zemljama članicama da usmjere dio novaca i da prebrode poteškoće koje imaju. Naglasila je da će se zadržati na dva sektora, bez da ih posebno potencira. Problem duhana, gđa. Gelo pita što će se napraviti s nekoliko tisuća ljudi koji u Virovitičko-podravskoj županiji, znači samo u jednoj županiji, na jednoj vrsti tla koja nije pogodna za druge proizvodnje, uzgajaju duhan. Gđa. Gelo pita da li ćemo mi u trenutku kada prestanemo proizvoditi duhan, hoćemo li prestati pušiti? Pita što će raditi ti ljudi, te napominje da se radi o pjeskovitom tlu i da se uzgajivači duhana ne mogu prebaciti na masline, na vinograde, na voće i povrće. Za te ljude se mora naći neka druga proizvodnja. Kroz SPS model se može naći rješenje za te poljoprivrednike, da se oni preusmjere u neke druge proizvodnje u kojima imaju budućnost. Gđa. Gelo je spomenula i problem kokoši nesilica. Ispunjavanje standarda po pitanju dobrobiti životinja zahtijeva gotovo potpuno zamjenu kaveza. Problem je što je kod nas, za razliku od nekih drugih zemalja, proizvodnja koncentrirana na nekoliko velikih farmi. Sredstva koja se nude u SAPARD-u i IPARD-u nisu dostatna, a investicije su velike. Na kraju je gđa. Gelo željela podcrtati ono što je na početku rekla. Ruralna politika se kod nas shvaća kao sustav mjera koji je usmjeren na očuvanje samo tradicije folkloru ili sličnih stvari. To nije tako. Iz ruralnih mjera postoje značajna sredstva, a naši proizvođači još uvijek ne obraćaju dovoljno pažnje na ruralne mjere. Te se mjere mogu iskoristiti da se riješe problemi.

Prof. dr.sc. Vesna Pusić, predsjednica Nacionalnog odbora zaključila je da se iz cijele rasprave može izvući nekoliko zaključaka.

- Novce za razvoj poljoprivrede tražiti i u ruralnom razvoju i zaštititi okoliša i u to usmjeriti.
- Ide se na jedinstveni model plaćanja SPS.
- Uvesti red u 200 vrsta poticaja koje plaćamo u ovom trenutku u Republici Hrvatskoj.
- Prekinuti dvostruku liniju poticaja, s jedne strane kroz SAPARD i europske fondove, s druge strane kroz hrvatske poticaje.
- Odlučiti se za jedno jer nam je to i temelj za kasnije kvalificiranje za sredstva iz Europske unije.
- Odrediti prioritete u Republici Hrvatskoj što se poljoprivrede tiče obzirom na šanse u budućnosti i plasmana na europsko tržište i konkurentnosti dugotrajne.
- Posebnu pozornost posvetiti područjima od posebne skrbi naročito planinskim područjima i eventualno pogranična područja će tu direktna plaćanja očito biti duža.
- Kvaliteta života mladih na selu, gdje je vjerojatno još jedan element kroz koji se pojedini projekti u ruralnom razvoju mogu financirati.
- Javna uprava u poljoprivredi. Dakle, funkcioniranje državne ili javne uprave u poljoprivredi.

G. Fischler je želio dodati nešto zaključku, a to je provedba zemljišnih propisa, za što g. Fischler smatra da je hitno.